

RAAP-NOTITIE *nummer*

Plangebied Noord Deurningen

Gemeente Dinkelland

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Ad Fontem Juridisch Bouwadvies BV

Titel: Plangebied Noord Deuringen, gemeente Dinkelland; archeologisch vooronderzoek:
een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: januari 2010

Auteur: *H. Ringenier*

Projectcode: DIDD

Bestandsnaam: NO*nummer_DIDD

Projectleider: H. Ringenier

Projectmedewerker: J. Vosselman MA

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 38287

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Ad Fontem Juridisch Bouwadvies BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande woningbouw in plangebied Noord Deurningen in de gemeente Dinkelland. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een lage tot middelmatige verwachting voor het aantreffen van (intacte) archeologische resten.

De geologische ondergrond in het plangebied bestaat uit dekzand en beekafzettingen. De top van zowel het dekzand als de beekafzettingen is aangetroffen op dieptes variërend van 0,35 tot 0,7 m -Mv. De bodemopbouw in het plangebied is grotendeels verstoord door agrarische bodembewerking. Relevante archeologische indicatoren zijn niet aangetroffen. Derhalve wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Dinkelland.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave	4
1 Inleiding	5
1.1 Kader en doelstelling	5
1.2 Administratieve gegevens.....	5
1.3 Toekomstige situatie	5
1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen	5
2 Bureauonderzoek	6
2.1 Methoden	6
2.2 Resultaten	6
3 Veldonderzoek	8
3.1 Methoden	8
3.2 Resultaten	8
4 Conclusies en aanbevelingen.....	10
4.1 Conclusies.....	10
4.2 Aanbevelingen	10
Literatuur	11
Bijlage 1: Boorbeschrijvingen	13

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Ad Fontem Juridisch Bouwadvies BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met te realiseren woningbouw in plangebied Noord Deurningen, in de gemeente Dinkelland.

Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 2 ha) ligt aan de noordzijde van de bebouwde kom van Noord Deurningen (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 29A van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat 266.475/491.390. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Denekamp, sectie N, nummer 1444.

1.3 Toekomstige situatie

In het plangebied is woningbouw gepland.

1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op grond een recente luchtfoto uit Google Earth blijkt dat het plangebied uit gras- en bouwland bestaat. Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 23 meter +NAP (www.ahn.nl).

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

Geomorfologisch gezien valt het plangebied uiteen in twee landschappelijke zones. Het westelijk deel betreft een beekdal; het oostelijk deel bestaat uit een dekzandwieling (Scholte Lubberink, 2007).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit een veldpodzol (Ebbens & Van het Loo, 1992: code Hn21). Veldpodzolen zijn bodems die onder relatief vochtige omstandigheden zijn gevormd. Dergelijke bodems worden vaak aangetroffen in jonge ontginningsgebieden, in bossen en in nog aanwezige heidevelden. Ze kenmerken zich doorgaans door de aanwezigheid van een inspoelingshorizont (B-horizont) waar de ijzer- en humusdeeltjes zijn ingespoeld.

Historisch-topografische kaarten

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek. Op historische kaarten uit de 19e eeuw staat

binnen het plangebied nog geen bebouwing aangegeven. Op beide kaarten ligt het plangebied in een uitgestrekt heideveld (ROBAS Producties, 1990; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990).

Bekende archeologische waarden

ARCHIS

In ARCHIS staat één vermelding geregistreerd uit de directe omgeving van het plangebied (ARCHIS-waarnemingsnummer 1079). Op basis onderzoek van luchtfoto's is hier mogelijk een restant van een zogenaamd Celtic Field, een akkercomplex uit de IJzertijd, gelokaliseerd.

AHN en luchtfoto's

Het raadplegen van het AHN (<http://www.ahn.nl>) en recente luchtfoto's uit Google Earth heeft geen concrete aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied.

Gemeentelijke archeologische verwachtings- en advieskaart.

Op grond van de archeologische verwachtings- en advieskaart van de gemeente Dinkelland valt het plangebied uiteen in een westelijke zone met een lage verwachting voor archeologische resten uit alle perioden en een oostelijke zone met een middelmatige verwachting voor archeologische resten uit alle perioden (Scholte Lubberink, 2007).

Gespecificeerde archeologische verwachting

Op grond van bovenstaande gegevens geldt voor het westelijk deel van het plangebied een lage verwachting voor archeologische resten uit alle perioden; het oostelijke deel kent een middelmatige verwachting voor archeologische resten uit alle perioden. Meer specifiek geldt deze verwachting voor vuursteenstrooiingen uit de periode Laat Paleolithicum t/m Neolithicum en/of grote (vondstrijke) nederzettingen uit de periode Bronstijd t/m Late Middeleeuwen.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.1 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn 12 boringen verricht in een grid van 50 bij 40 m in 6 noordwest-zuidoost georiënteerde raaien (figuur 1). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 1,2 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm en een. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De geologische situatie in het plangebied komt overeen met de gegevens van het bureauonderzoek. De geologische ondergrond bestaat uit dekzand en beekafzettingen. Laatstgenoemde afzettingen kenmerken zich door het voorkomen van fijn grind en verschillende zandfracties (figuur 1, boringnummers 1, 2, 4, 7, 10 en 12). Goed gesorteerd zand zonder bijmenging van grind is aangemerkt als dekzand (figuur 1, boringnummers 3, 5, 6, 8, 9 en 11). De top van zowel het dekzand als de beekafzettingen is aangetroffen op dieptes variërend van 0,35 tot 0,7 m -Mv. Het verschil in diepte is het gevolg van verstoringen tot in de geologische ondergrond.

De bodemopbouw komt niet overeen met hetgeen verwacht werd op grond van het bureauonderzoek. Ter plaatse is onder een circa 0,4 m dikke bouwvoor veelal een verstoorde laag aangetroffen. Deze laag zet zich door tot maximaal 0,7 m -Mv. De verstoringen hangen samen met agrarische activiteiten in het plangebied. Veldpoozolgronden zijn niet waargenomen in het plangebied.

De bodemopbouw is dermate verstoord door agrarische bewerking dat deze zijn opgenomen in de bouwvoor dan wel het verstoorde pakket.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in 2 boringen baksteenpuin en een fragment aardewerk uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Deze indicatoren bevonden zich in de verstoorde laag. Omdat zowel de scherf als het puin is waargenomen in geroerde grond, vormen deze indicatoren geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Tijdens het archeologisch vooronderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden voor archeologische resten in plangebied Noord Deurningen.

De geologische ondergrond in het plangebied wordt gevormd door dekzand en beekafzettingen. De bodemopbouw is volledig verstoord. Het aantreffen van fragmenten baksteenpuin en een fragment aardewerk in geroerde grond, vormen geen aanleiding om de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied te vermoeden.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Dinkelland.

Literatuur

- Ebbers, G & H. van het Loo**, 1992. *Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Toelichting bij blad 28 Oost - 29 Almelo - Denekamp*. DLO-Staringcentrum, Wageningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROBAS Producties**, 1990. *Historische Atlas Overijssel. Chromotopografische Kaart des Rijks 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Scholte Lubberink, H.B.G.**, 2007. Gemeente Dinkelland: archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. *RAAP-Rapport 1557*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-Rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel 3: Oost-Nederland 1830-1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Archeologische perioden		Datering (gekalibreerd)
Nieuwe tijd		
Middeleeuwen	Laat	1500
	Vroeg	1050
Romeinse tijd	Laat	450
	Midden	270
	Vroeg	70 na Chr. 12 voor Chr.
IJzertijd	Laat	
	Midden	250
	Vroeg	500
Bronstijd	Laat	800
	Midden	1100
	Vroeg	1800
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
	Midden	2850
	Vroeg	4200
Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900 / 5300
	Midden	6450
	Vroeg	8640
Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
	Midden	35.000
	Vroeg	300.000

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen